

købspris paa gunstige Tilbagebetalingsvilkkaar, har imidlertid, efter hvad man har bragt i Erfaring, ikke ført til noget nævneværdigt Resultat, idet der kun i meget ringe Omfang er blevet søgt om at faa Andel i denne Bevilling*), og der kan saaledes næppe ventes nogen videre Udvikling paa denne Basis. Derimod synes der at være bedre Udsigt for en Revision af den bestaaende Husmandslovgivning. Et Forslag i denne Retning er blevet udarbejdet af den norste Landbrugsdirektør og er i Januar Maaned d. A. af denne afgivet til det fgl. Indre-Departement efter at have været forelagt samtlige Amtsformandskaber og Amternes Landhusholdningssejlskaber til Erklæring. Saa godt som samtlige de Amter, for hvilke Sagen har nogen praktisk Interesse, have erklæret sig enig med Landbrugsdirektøren i, at Husmandsinstitutionen, som den fra gammel Tid er kendt i Norge, er den, baade for Gaardbruger og Landarbejder, helbigste Ordning af Arbejderforholdet paa Landet, saavel som i at anse det for en heldig Reform af Lovgivningen i dette Forhold at arbejde hen imod større Kontraktfrihed mellem Parterne, idet man, saaledes som Arbejderforholdene for Tiden stille sig, og paa Grund af den større Oplysning, Arbejderstanden er i Besiddelse af nu end i tidligere Tider, nærer mindre Betænkelighed ved at overlade saa meget som muligt i dette Forhold til Parternes frie Overenskomst.

Til en Revision af Husmandslovgivningen som den her berørte vilde hos os svare en Revision af Forordningen af 27de Maj 1848, sigtende til Forbedring i Husmænds og Indersters Aar. Med Hensyn hertil skal Kommissionen imidlertid straks bemærke, at vi have betragtet det som liggende uden for vor Opgave at anstille Underfølgelser om, hvorvidt en saadan Foranstaltning hos os vilde være paa sin Plads, og i hvilken Retning den i saa Fald rettest burde gaa. Vi kunne dog ikke tilbageholde den Bemærkning, at om end Oplysningen blandt Arbejderstanden og derigennem Kraften hos den til at opretholde sin Selvstændighed vel ogsaa hos os er større nu end for et halvt hundrede Aar siden, saa at en Beskyttelseslov for Landarbejderklassen ikke er saa nødvendig nu som da, maa vi dog anse det for tvivlsomt, om Tiden endnu er moden til en Reform som den, hvortil der særlig sigtes, naar der her tales om at give Plads for Kontraktfriheden, nemlig at aabne Udgang til at kontrahere om Arbejdspligt efter Tilføjelse. Forholdene ere her væsentlig forskellige fra Forholdene i Norge, for saa vidt som der denne Udgang aldrig har været afstaaet helt, og en Reform vil derfor, naar den medfører større Frihed for begge Parter, der lige saa fuldt lunde være i Arbejdernes som i Arbejdsgebernes Interesse. Hos os, hvor det siden Forordningen af 1848 har været Regel at holde Arbejdskontrakten adskilt fra Kontrakten om Hus eller Bolig, vilde Opgivelsen af denne Regel sikkert fra Arbejdernes Side blive betragtet som et Tilbagefald og blive mødt med Uvilje, selv om der ikke var den samme Grund til Frygt for Misbrug nu som tidligere.

Hvad de foreliggende Oplysninger fra Udlandet i øvrigt angaar, vil det allerede af den foranstaaende Oversigt over dem fremgaa, at ingen af de Veje, paa hvilke man der er flaaet ind, eller som der have været bragte i Forslag, fuldt ud egne sig for vore Forhold, idet man er gaaet ud fra væsentlig forskellige Forudsætninger. En Undtagelse danner maasse — i alt Fald til Dels — de tyeste Forhold; men der er allerede af den Grund ingen Anledning for os til at gøre Forsøget med en direkte Omplantning af de preussiske „Rentengüter“-Love paa dansk Grund, at vi her i Forvejen have tilsvarende Kreditformer, som det maa ligge os nærmere at anvende. Derimod er der formentlig saavel i de nævnte Love som i andre af de fremmede Love eller Forslag Enkeltheder, der meget vel ville kunne passe ind ogsaa i danske Forhold, og Kommissionen har derfor ogsaa i den Plan, som vil blive fremsat nedenfor, benyttet saadanne Enkeltheder, hvor den mente, der var Plads for dem.

*) Nogen officiel Beretning om disse Forhold foreligger ikke, men ifølge Oplysninger, som fra kompetent Side ere komne Kommissionen i Hænde, var der endnu i April Maaned d. A. af Bevillingen til Udslytningen af Jord til Huslodder (200,000 Kr.) kun udslaant ca. 30,000 Kr.